

Útjelző 2023

A Bánsági Kárpát Egyesület 2023 évi eseménytára

Találkozások, úton-útfélen

„Néprajzilag és etnikailag a Bánság nagyobb része – a Temesköz, más néven Bánsági-alföld – az a majdnem sík vidék, melyet északon a Maros határol és a terület délkeleti részét a bánsági hegyvidék rekeszti el. Már a középkorban is Temesköznek nevezték, amely ekkor sűrűn lakott táj volt, de a XIV. század végétől a török veszéllyel megindult a termelőerők pusztulása, majd a hódoltság idején a szinte teljes elnép-telenedés jellemezte.

A terület sem a történészeknek, sem a geográfusok számára nem számít könnyű terepnek. A középkori oklevelek, településhálózat és ez utóbbi épített emlékei nagyrészt elenyésztek, a török idők utáni tele-pítések a korábbi rétegeket a szó közvetlen és átvitt értelmében egyaránt elfedték. Földrajzilag pedig azért bonyolult mert ez az Alföld egyik leginkább vízjárta területe. Nevét is onnan származtatták, hogy szinte minden itt mocorgó vízfolyás valamilyen fokon rokonságba hozható volt a Temessel. A mai szerencsés utazó csak az átfogó vízszabályozásoknak köszönheti, hogy tudhatja mindig melyik folyón kelt át.

Egészen más, egyértelműen könnyebb helyzetben van a túrázó, akinek nem kell sem a múltba, sem a földfelszín titkaiba látnia. Elég, ha mindent jól megnéz és megjegyez magának. Ha látja a hullámozó tájat, színeit és érzi illatát. Az évszakonként más-más kémia szerint alakuló tónust és a pipacstenger, a lombhullató erdők, a repcetáblák kavalkádját. Amikor el tud olvasni egy útszéli feliratot, mikor társaival átöleli egy ősfá derekát, lefényképez egy szobrot, templomot, iskolát ...”

(Illés)

2023 január 1. és december 31 közötti BKE túrák, kirándulások és rendezvények

2023 január 2	Gyalogtúra	Vadászerdei séta	Túravezető: Illés Adél	10	résztevő
2023 január 24	Vetítéses előadás	Tapasztalatok az óceánról túlról	Előadó: Harkay Gabriella	28	résztevő
2023 január 31	Honismereti akció	Látogatás a felújított Temesvári Szent György-székesegyház épületében	Szervező: Molnár Géza	40	résztevő
2023 február 7	Közygűlés	A BKE évi rendes közgyűlése	BKE vezetőség	34	résztevő
2023 március 2	Honismereti akció	Látogatás a Piarista templomban és a Gerhardinum líceumban	Kocsik Zoltán Szekernyes J.	28	résztevő
2023 március 11	48-as emléktúra	Temesvár – Berekszó – Gyertyámos – Zombolya – Nagybcskerek - Elemér	Túravezető: Balázs István	12	résztevő
2023 március 25	Gyalogtúra	Medvehagyma túra: Aranyág – Mélynádas	Túravezető: Pataki Zoltán	25	résztevő
2023 április 10 - 15	Autóbuszos kirándulás	Lengyelországi túra: Nedec – Dunajec – Zakopane – Krakó – Wadivice	Túravezető: Balázs István	56	résztevő
2023 április 28 - 30	Autós kirándulás	Hazajáró hétvége az Al-Dunán	Túravezető: Balázs István	62	résztevő
2023 május 13 - 14	Hegytúra	Dézna vára + Menyháza és környéke	Túravezető: Milka Zsolt	9	résztevő
2023 június 17	Autóbuszos kirándulás	Belgrád (Nándorfehérvár) - Zimony	Túravezető: Balázs István	41	résztevő
2023 július 1	Hegytúra	Zsidóvár – Nadrág – Turista emlékmű / Jahn völgy	Túravezető: Illés Mihály	5	résztevő
2023 július 27 - 30	Autóbuszos kirándulás	Erdélyi körút:	Túravezető: Balázs István	40	résztevő
2023 augusztus 1-6	EKE Vándortábor	Részvétel az EKE XXX. Sztánai Vándortáborában	-----	8	résztevő
2023 szeptember 16	Hegytúra	Via Transilvanica/Terra Banatica – Lindenfeld (Karánberek)	Túravezető: Illés Mihály	10	résztevő
2023 október 7	Adatgyűjtési körút 48-as útvonalon	Berekszó – Gyertyámos – Zombolya –Kisoroszi – Törökbecse.	Túravezető: Balázs István	2	résztevő
2023 október 26	Könyvbemutató Hódmezővásárhely	Illés Mihály: Temesközi útvonalak	Szervező: Nyáry József	24	résztevő
2023 november 7	Vetítéses előadás	„Kimegyek a doberdói harctérre”	Előadó: Balázs István	17	résztevő
2023 december 12	Rendezvény	Évzáró összejövétel	BKE vezetőség	21	résztevő

Természetjárással kezdte az új évet a Bánsági Kárpát Egyesület tagsága: január másodikán a temesvári Falumúzeum bejáratánál adtak egymásnak találkozózt, majd gyönyörű tavaszias időben tettek egy néhány kilométeres felfrissítő sétát a Vadászerdőben. Az egyesületnél régi hagyománya van az újévi „kijózanító” túráknak, volt olyan év, hogy a BKE-sek meg sem álltak a Szárkö-havasok csúcsáig. A néhány órás erdei séta során a BKE-sek elgyalogoltak a Vadászerdő újszentesi végéig, majd megkerülve az erdőt a Behela patak mentén tértek vissza a helyi közigazgatás illetékeseinek inkompetenciája miatt végleg bezárt Állatkert parkolójához.

Amerikai pillanatképek

A Bánsági Kárpát Egyesület meghívására Harkay Gabriella tartott vetített képekkel illusztrált előadást Tapasztalatok az óceánon túlról címmel a temesvári Magyar Házban. A főiskolás Harkay Gabriella a Work and Travel (Dolgozz és utazz) program lehetőségeit kihasználva, 2021-ben és 2022-ben töltött el néhány hónapot az Egyesült Államokban, izgalmas élettapasztalatokkal és rendkívüli élményekkel gazdagodva.

A fiatalok számára ma már nincsenek elérhetetlen célpontok a világon: Harkay Gabriella 2021-ben Wisconsin államban, 2022-ben Myrtle Beachben (Dél-Karolina) vállalt vendéglátós munkát, amivel megkeresett annyi pénzt, hogy keresztül-kasul beutazta az Egyesült Államokat, és szinte valamennyi nevezetes helyre eljutott, amit egy európai turistának „látnia kell”. A világ minden országából Amerikába érkezett diákok nyári munkára jelentkeztek hotelekben, vendéglátó helyeken, kalandparkokban, közben tökéletesítették angol nyelvtudásukat, idegen kultúrákkal ismerkedtek, életre szóló barátságokat kötöttek. És ráadásul még pénzt is kerestek, amiből beutazhatták Amerikát.

Harkay Gabriella az első évben befizetett egy csoportos utazásra, amelynek során eljutott Las Vegasba, a kaszinók fővárosába, a nevadai sivatagba, a híres Halál völgybe (Death Valley), a lenyűgöző Grand Canyonba, Los Angelesbe és Hollywoodba, a filmsztárok sétányára, valamint San Franciscóban láthatta a Golden Gate hidat és más nevezetességeket.

Wisconsinból csak egy ugrás Chicago, amelynek lenyűgöző látványát egy felhőkarcoló 110. emeletéről csodálta meg, de végigjárta a világváros múzeumait is, hihetetlen élményekkel gazdagodva. Második amerikai utazása alkalmával egy barátjával végigautózta a Niagara vízesés – New York City – Washington Dc közötti mintegy 4000 kilométeres távolságot, újabb felejthetetlen élményekkel gazdagodva. Az úti élmények között extrém tapasztalatszerzés is volt: Gabriella az ejtőernyős ugrásokat is kipróbálta. Az előadás során azt is megtudtuk, hogy Amerikában közel 1,4 millió magyar származású ember él (persze nem mindenki beszéli a magyar nyelvet), és magyar kulturális központokat, magyar emlékműveket is szép számmal találhatunk azokban az államokban (Ohio, New York, Pennsylvania és Kalifornia), ahol a legtöbb magyar él.

Déchy Mór geográfus emléktáblájánál

2023. március 2-án érdeklődők népes csoportja vett részt az egykori Piarista Főgimnázium – ma Gerhardinum Római Katolikus Líceum – épületegyüttesében tett látogatáson, ft. Kocsik Zoltán iskolaigazgató és Szekernyés János helytörténész vezetésével, a Bánsági Kárpát Egyesület szervezésében. A résztvevők ez alkalommal megkoszorúzták dr. Déchy Mór földrajzi felfedező, a temesvári Piarista Főgimnázium egykori diákjának emléktábláját.

A Piarista épületegyüttes „felfedezése” a szépen felújított díszteremben vette kezdetét, ahol Szekernyés János helytörténész, a Piaristák Temesváron (2009) című könyv szerzője bemutatta a piarista atyák oktatói tevékenységét, a Kegyes Iskolák Isten Anyjáról nevezett Szegény Szabályozott Papjainak Rendje, röviden Piarista rend létrehozásától, Kalazanci Szent József szegény gyerekek ingyenes oktatására létrehozott római iskolájától, az 1751-es szentannai iskolaalapítástól, az 1788-as Temesvárra telepítésen át, az egyházi iskolák 1948-as államosításáig. Szekernyés János részletesen kitért a látványos épületegyüttes megépítésére, amelynek munkálatai 1907-ben kezdődtek el, 1908. március 28-án helyezték el az alapkövét, és 1909-ben már ebben az épületben kezdték el az iskolaévet a piarista diákok. Az épületegyüttes megépítéséhez szükséges 2 hold 646 négyszögölnyi telket Telbisz Károly polgármester adományozta a rendnek, és végakarata szerint a Piarista-kápolnából helyezték végső nyugalomra 1914-ben. A temesvári városképet máig meghatározó épületegyüttes a XIX. század végén lebontott vár sáncainak a helyén épült meg, tervezője pedig Székely László, Temesvár fiatal főépítésze volt.

Alig néhány évvel az épületegyüttes átadása után jött az első világháború, majd az impériumváltás és a különböző megszorítások: az iskola oktatási nyelve 1923-tól a román lett, csak az anyanyelvet és a hittant tanították a diákok etnikai és vallási hovatartozása szerint. A szerzetes tanárok közül sokan a diákokkal együtt tanulták a román nyelvű leckét, mert maguk sem beszélték az új hatalom nyelvét. A román hatóságok megtiltották, hogy a zsidó gyerekek a piaristák elitiskolájába járjanak, ezért hozták létre számukra a különálló temesvári zsidó líceumot. 1934-ben szintén hatósági parancsra el kellett távolítani az épületegyüttest díszítő Szent István- és Szent Imre-szobrokat a főbejárat két oldalán és a Szent László- és Szent Erzsébet-szobrokat a templom két oldalán található talapzatokról. Az elmondottakat Kocsik Zoltán iskolaigazgató egészítette ki, kiemelve, hogy ameddig ez lehetséges volt, a piaristák iskolájában a mai szóhasználattal ökumenikus szellemiség uralkodott, az oktatási nyelv a magyar volt, de a katolikus, református, ortodox, zsidó felekezetekhez tartozó, magyar, román, német, szerb anyanyelvű diákok egy osztályban tanultak és a régi temesvári hagyomány szerint megtanulták egymás nyelvét, csak a vallásórát tartották külön mindegyik felekezet számára.

(folytatás az előző oldalról)

A piarista rend és temesvári iskolájuk történetének ismertetése után a csoport meglátogatta a Gerhardinum Líceum ebédlőjének használt gyönyörű termet, majd az 1912-ben felszentelt piarista templomot, amelynek kupola faliképeit Ferenczy József festőművész, oltárképeinek egy részét Fellegi Lajos festőművész készítette. A templombelsőt díszítő Jézus Krisztus-, Szűz Mária-, Szent Erzsébet- és Szent László-szobrok közül utóbbi kettő Kis György szobrászművész munkái, előző kettő Münchenből, a királyi szépművészeti akadémiáról származik, akárcsak az oltár, az ólomüvegek és a mellékoltárok.

Az egykori temesvári piarista diákok közül az előadók kiemelték Szigligeti Ede (eredeti nevén Szathmáry József) drámaíró, Herczeg Ferenc író, drámaíró, Déchy Mór geográfus, földrajzi felfedező, Bodor Pál újságíró, Kurtág György zeneszerző, Boldog Bogdánffy Szilárd mártír püspököt és Higied István lugosi református lelkészt, aki az utolsók között végzett a piarista iskolában.

A Piarista épületegyüttes bejárása Déchy Mór emléktáblájának a megkoszorúzásával zárult, mely alkalommal Balázs István BKE-elnök idézte fel a neves földrajztudós, Kaukázus-kutató munkásságának a jelentőségét. **A Déchy Mór-emléktáblát 2007-ben helyezte el a Bánsági Kárpát Egyesület az akkor 100 éves épületegyüttes egyik belső falán.**

(Pataki)

(Fotók: Molnár Géza)

Határon átívelő 1848-as emléktúra

A Temes megye nyugati részén és a Közép-bánsági körzetben (Vajdaság, Szerbia) található legfontosabb 1848-as emlékhelyek meglátogatása volt a célja annak a határon átívelő történelmi emléktúrának, amelyet 2023 március 11-én, szombaton szervezett a Bánsági Kárpát Egyesület. A Balázs István BKE-elnök vezette 12 fős csapat három romániai és öt vajdasági településen látogatta meg a legfontosabb 1848-as emlékhelyeket, az utóbbi évek hagyományát folytatva.

Főhajtás Vukovics Sebő, a Szemere-kormány igazságügy miniszterének mauzóleumánál (Fotók: Molnár Géza)

Az autós emléktúra résztvevői Nagyberekszón, Vukovics Sebő kriptájánál adtak találkát egymásnak, ahol fejet hajtottak az 1848-as Szemere Bertalan kormány igazságügyminisztere, a későbbi magyar parlamenti képviselő romos állapotban levő mauzóleumánál. A csoporttal tartott Szekernyés János helytörténész, a bánsági magyar emlékhelyek kiváló ismerője, aki valamennyi helyszínen értékes ismereteket osztott meg túratársaival. Az emléktúra következő állomása az 1848 novemberi 3.-ai csatában elesett 19 honvéd obeliszkje volt a gyertyámosi temetőben, amelyre a sokat idézett „Nézz vándor e jelre és dobbanjon szíved,/Mind hős, kit itt föld takar” kezdetű vers sorait vésték elődeink. A zombolyai temetőben az 1848 novemberében áldozatul esett Maderspach Ferenc honvéd őrnagy emlékművénél és Soupper Ágoston honvéd őrnagy sírjánál rótták le kegyeletüket a csoport tagjai. A következő megálló már a román-szerb országhatár túloldalán található Magyarcsernye iskolája előtt álló Petőfi-mellszobornál volt, majd következett Kossuth Lajos hányatott sorsú mellszobra, Horvai János alkotása, amely Magyarittabén, a református templom előtt áll. Az 1904-ben állított eredeti Kossuth-szobrot 1919-ben a bevonuló szerb katonák átlótták és ledöntötték, majd a helyi magyarok a templomkarzat lépcsője alá rejtették nemzetiszínű zászlóba csavarva. Az átlótt szobor 1941-ben újra a helyére került, majd 2015 nagypéntekén ellopták. Az ittabéi magyarok „nem engedtek a 48-ból”, a Kossuth-szobrot újra öntették és 2016 március 15-én másodszor is felavatták! A temesvári csoport szívélyes vendéglátásban részesült Magyarittabén, ahol Kerekes József polgármester és Patai Attila alpolgármester vezetésével meglátogatták a több mint 700 férőhelyes református templomot, a 200 férőhelyes rendezvényteremmel rendelkező, Deák Ferenc író nevét viselő kulturális központot és a helyi magyar egyesület székházát.

(folytatás az előző oldalról)

Ha Magyarittabén az elvándorlások miatt megfogyatkozott magyar közösség kitart és virágzó kulturális életet él, nem mondható el ugyanez Elemérről, ahol az egyik legfontosabb vajdasági 1848-as emlékhely, Kiss Ernő honvéd altábornagy, aradi vértanú földi maradványai találhatóak. A BKE-s csoport tagjai fejet hajtottak a temesvári születésű 1848-as hős emléktáblájánál, akinek holtteste csak kalandos hányattatás után kerülhetett az általa alapított eleméri római katolikus templom alatt található családi kriptába. Innen a Bega folyó partján fekvő Nagybecskerek (aktuális nevén Zrenjanin) városába vezet az emléktúrázók útja, ahol egy másik aradi vértanú, Lázár Vilmos honvédtábornok született és akinek emléktáblája a helyi római katolikus templomban található. Az egykori nagybecskereki vármegyeháza előtti főtéren 1906-ban állítottak egész alakos szobrot Kiss Ernő honvéd altábornagynak, amelyet az impériumváltás után a szerbek ledöntöttek és a helyére I. Péter szerb király lovassobrát állították fel. Ezen a helyen egy ideig Zarko Zrenjanin partizánvezér szobra is állt, majd napjainkban újból I. Péter lovasszobra került Kiss Ernő eredeti szobrának helyére.

A 1848-as emléktúra utolsó állomása Titel volt, amelynek temetőjében Leiningen-Westerburg Károly vértanú tábornok fiának, Árminnak, földművelésügyi magyar királyi miniszteri biztosnak állítottak impozáns emlékművet, egy hét méteres obeliszket. A titeli fennsíkon található temetőből csodálatos rálátás nyílik a Tisza és a Bega folyók összefolyására, a fennsík látvány élvezése méltó befejezése volt a résztvevőket érdekes történelmi és földrajzi ismeretekkel gazdagító 1848-as emléktúrának.

Ezúttal sem maradt el a hagyományos tavaszi medvehagyma-túránk. Hidasliget szomszédságában, az egykori Jakabffy-majorok területén mindig bőven terem a fokhagymára emlékeztető illatú és ízű, vadon termő fűszernövény. Az egészséges sétával egybekötött szüretet, mint minden alkalommal, ezúttal is piknikezés követte egy erdőszéli tisztáson. És akinek volt sütnivalója, az jól is lakott.

MEDVEHAGYMÁS POGÁCSA

Hozzávalók: 50 dkg finom liszt, 1 csokor medvehagyma, 2 tojássárgája, 1 dl tejföl, 25 dkg Rama margarin, 3 dkg élesztő, 1 dl tej, 1 dkg cukor, só.

Elkészítés: Az élesztőt a langyos tejben a cukorral felfuttatjuk. A lisztet a margarinnal elmorzsoljuk, hozzáadjuk az élesztőt és a többi hozzávalót. Jól kidolgozzuk félkemény tésztává, amit fél óráig pihentetünk. A medvehagymát megmossuk, jól lecsepegtetjük, és vékony csíkokra vágjuk. A tésztát kinyújtjuk, az egész felületre rászórjuk a vágott medvehagyma felét, és az egészet felcsavarjuk, mint egy tekercset, nyújtófával kissé ellapítjuk, felébe egymásra hajtva 20 percig langyos helyen pihentetjük. Akkor ismét kinyújtjuk, és megszórjuk a maradék medvehagymával, és az előbbi módon felcsavarjuk, ujjnyi vastagra nyújtjuk. Tetejét megrácsoljuk, és közepes méretű pogácsákat szaggatunk belőle. Tojással megkenjük, a tepsiben még 10 percig pihentetjük, majd kisütjük.

Lengyelországban (is) jártunk

Turistatalálkozó – határtalan részvétellel

Pataki Zoltán

A Bánsági Kárpát Egyesület és a Hazajáró Honismereti és Turista Egylet 2023. április 29. és május 1. között második alkalommal szervezte meg az Al-dunai hétvége turistatalálkozót, amelyen a Kárpát-medence szinte minden szegletéből érkezett 62 érdeklődő vett részt. Balázs István BKE-elnök vezetésével a népes csapat felfedezte Herkulesfürdő nevezetességeit, motorcsónakázott a Dunán, megmászta a Kazán-szoros hegyeit, és elzarándokolt a látványos Szeles-vízeséshez. (Fotók: Molnár Géza)

A jobb sorsra érdemes Herkulesfürdő, a néhai Sissi császárné kedvenc üdülőhelye immár harminc éve a romosodás útjára lépett, de festői természetes környezetével és csodálatos hatású gyógyvizeivel így is vonzó célpont a turisták számára. Az al-dunai hosszú hétvége résztvevői az első napon meglátogatták az egykori római, majd császári fürdőhely óvárosát, ahol a megújulás apró jelei már mutatkoznak. A második napon a BKE-sek és Hazajárók vegyes csapata a Kazán-szorosban vízre szállt egy másfél órás dunai motorcsónakázásra, érintve a Kis- és Nagy-Kazán-szorost, a veteráni és ponikovai barlangokat, a víz alá került tábla fölött újraállított Széchenyi- emléktáblát és a szerbai oldalon lévő Trajánusz- emléktáblát. A túrázók ezután felmászta a Kazán-szoros hegyeinek a tetejére, ahol egy körtúra során felülnézetből csodálhatták meg a Duna legszebb szakaszát és a természetvédelmi övezet csodálatos növényvilágát a vadorgona virágzása idején. Nem maradhatott ki a programból a Szent-Korona- emléktábla meglátogatása sem, amely az orsovai modern katolikus templomban található. A zergelábú fiatalok délután még a Domogled-hegyen található Fehér kereszthez is „felszaladtak”, ahonnan felejthetetlen kilátás nyílik Herkulesfürdőre.

(folytatás az előző oldalról)

A május elsejei ünnepnap is tartogatott meglepetéseket: az utolsó túranap célpontja a Cserna völgyében található Szeles-vízesés volt, amely egy nem túl hosszú, de sokakat megizzasztó meredek mászás végén szivárványos zuhatagával valósággal lenyűgözi a hegymászókat. Herkulesfürdőre jövet vagy hazamenet sokan a 2021-ben részben leszakadt kupolájú Bigér-vízesést is meglátogatták, amely a tavaszi bőséges vízhozam idején jelenlegi állapotában is gyönyörű.

Az Al-dunai hétvége estői baráti beszélgetésekkel és társasjátékokkal teltek, gitárzenei aláfestéssel. Valamennyi résztvevő emlékeklevéllel gazdagodott, Balázs István BKE-elnök és Molnár Géza fotós jóvoltából. A Bánsági Kárpát Egyesület jövőre is megszervezné ezt az immár hagyományossá vált, határok nélküli turistatalálkozót, amely egyre több résztvevőt vonz a Kárpát-medence magyarlakta vidékeiről.

Túra ...

Zsidóvár

... túra ...

Dézna vára

Czárán Gyula sírjánál

... túra

A Czárán-szikla

A Jahn völgyében

Temesváriak visszatérése a Tündérkertbe

A Bánsági Kárpát Egyesület szervezésében, július utolsó napjaiban temesváriak egy autóbusznyi csoportja indult ismét a magyar nyelvterület Tündérkertje, Erdély és a Székelyföld természeti csodáinak és kulturális örökségének a felfedezésére. A kirándulás 2023 július 30-án a fehéregyházi Petőfi-emlékmű és a Petőfi Múzeum meglátogatásával ért véget, ahol a temesváriak nem kis meglepetésre személyesen is találkozhattak Petőfi Sándorral!

Váratlan fehéregyházi találkozás Petőfi Sándorral

A négy napos erdélyi körút első napján a bánságiak Nagyszeben óvárosának nevezetességeivel, a „szemek városa” történelmi épületeivel és gasztronómiájával ismerkedtek. A szállás felé útba esett Székelyudvarhely, a patinás iskolaváros is, ahol a 200 esztendeje született Petőfi Sándor rövid életét és költészetét bemutató vándorkiállítást is megtekinthettek a kirándulók. Székelyföldi szállasadóik este házipálinkával, süteménnyel, kemencében frissen sült, kovászos, pityókás kenyérral és muzsikaszóval fogadták a temesvári vendégeket. A következő napon a Gyilkos-tó és a Békás szoros természeti csodáit fedezhették fel a bánságiak, a vállalkozó kedvűek a csónakázást sem hagyhatták ki a Gyilkos-tó vizén. Másnap délelőtt a Jézus szíve kilátó meglátogatása volt a program csúcspontja, amely 22 méteres magasságával Kelet-Európa legmagasabb Krisztus ábrázolása és a 2005-ös árvíz után állították fel a Gordon-tetőn. A tízemeletes tömbház magasságú, galvanizált vasból és rozsdamentes acélból készült Krisztus szobor belsejében csigalépcső vezet egészen az alkotás fejéig, ahonnan lenyűgöző rálátás nyílik a környék településeire. Délután a csoport tagjai egy főhajtás erejéig megálltak Farkaslakán, Tamási Áron sírjánál, majd a korondi fazekasmesterek termékeinek megcsodálása és a szovátai Medve tó megkerülése, a sóképződmények és a kisebb tavacsók felfedezése volt napirenden.

A négynapos erdélyi körút utolsó napján a bánsági csoport tagjai részt vettek az Ispán-kúti Petőfi-emlékműnél zajló hagyományos megemlékezésen, majd meglátogatták a fehéregyházi Petőfi Emlékmúzeumot. A múzeumkertben a csoport tagjai meglepetésre szembe találták magukat a díszmagyarba öltözött Bánföldi Szilárd színművésszel, Petőfi Sándor kortárs hasonmásával, aki éppen nemzeti költőnk halhatatlan verseinek előadását gyakorolta. Az Új Színház művésze, Petőfi Sándor szerepében, közös csoportképet is készített a temesváriakkal, felejthetetlen élménnyel gazdagítva a Bánsági Kárpát Egyesület tagságát és szimpatizánsait.

Pataki Zoltán

XXX. EKE Vándortábor
Sztána + Kalotaszeg

Illa berek ... Karánberek

Távolról érkezett, avagy a bányász népeviszonyokat nemigen átlátó ismerőseinket, könnyen zavarba hozhatjuk egy-egy itt élő népcsoport származásának taglalásával. Elég ha a régió fejlődését alapvetően meghatározó németekre, vagyis svábokra gondolunk. Mert hiába az általánosan elfogadott gyűjtőnév, tudni illik, hogy az elsőként Svábor-szágból idetelepült németek mellé, több hullámban, más régiókból származó németajkú telepések is érkeztek.

Tovább bonyolítva az összképet ismerőseink agyában, még elmondhatjuk, hogy nem minden bányász német sváb, van aki egyszerűen cseh, vagyis pém. Történt ugyanis, hogy Csehországból is érkeztek telepések, szintén több hullámban. Őket nevezték

el a már itt élők, pémeknek (a német *Böhm* a.m. cseh szóból eredeztetve). A második hullámban (1826 és 1828 között) viszont nemcsak csehek, hanem szudétanémetek is érkeztek, akik szintén „kiérdemelték” a pém besorolást. Mindenki tudta, hogy honnan jöttek, az anyanyelv pedig nem számított, hiszen a csehek is, jól-rosszul de beszélték a közös nyelvnek számító németet.

Összesen öt település népesedett be csehországi németekkel – Ruszkica, Ószadova, Weidenthal (Temesfő), Wolfsberg (Szörényordas) és ismertetőnk főszereplője: Lindenfeld (Karánberek) illik e sorba. Az utóbbi hármat egyenesen ekkor alapították az ujdonsült pémek, erdőirtással szorítva helyet házaiknak és templomuknak.

Karánberek története legalább annyira érdekes, mint amennyire tragikus. 1998 óta, vagyis a közelmúltban teljesen elnéptelenedett. A falu rendkívül elszigetelt volt, olyannyira, hogy rövid történelme során a helyi pémik és a közeli Sebesmező román lakói között nem jegyezték fel házasságot. Az első világháború alatt egyiküket sem sorozták be az osztrák-magyar hadseregbe. Viszont a második világháborúban sokan harcoltak és haltak meg a fronton. A háború után sokukat a Szovjetunióba deportálták, mert németek voltak. A pémik még így is jelen voltak a háború utáni időszakban, például a karánsebesi piacon, ahol a legfinomabb cseresznyét árulták. Az 1960-as években a falu kezdett elnéptelenedni, ami fokozatosan következett be, vagy mert lakói átköltöztek a hegyen túlra (Temesfőre vagy Szörényordásra), illetve Karánsebesre vagy azért, mert egy részük kitelepedett Németországba. 1989-re a falu gyakorlatilag elnéptelenedett. A 90-es években jegyezték az utolsó lakost, aki nem volt hajlandó elhagyni a falut, neve Paul Schwirzenbeck volt. Az öregember történeteket mesélt a turistáknak: a karánberki elhagyatott házakról, a pémikről, akik egykor életet és egy kissé élénkebb múltat adtak nekik. 1998 októberében halt meg Karánsebesben, egy közlekedési balesetben.

Egyre fogyó házak a főutcán

Nem kell teljesen néptelenként elképzelni Lindenfeldet. Azon kívül, hogy Sebesmezőről nyaranként felhajtják ide a környező legelőkre az állatokat és őrzőik meghúzódnak a némi oltalmat még nyújtó házakban, találkozunk egyértelműen tulajdonossal rendelkező épülettel. Újak vagy most épülnek – egyértelműen egy új kezdet vagy

kapaszkodás a tájban. A római katolikus templom kong ugyan az ürességtől, de láthatóan konzerváltan tűri az idő múlását. Nem messze tőle egy terasz vendégekre vár: egy oszlopra szegezve a telefonszám, felhívható egy hideg ital reményében ... senki nem tudja megmonda mennyi idő múlva hozzák ki a sört ...

A faluközpontnak tekinthető kettős: templom és „Gästhaus Waisz”

Nem az idő múlása, hanem az idő kérdése lengi át a falut. Érvényes postai irányítószáma is van (327056), csak a címzettek váratnak magukra, a látogatók már meg-megjelennek, körülnéznek, felméri a helyzetet, készítenek néhány fényképet majd tovább- és/vagy visszamennek.

A holtpontról való elmozdulást nagy eséllyel a Via Transilvanica vándorút, Terra Banatica névre hallgató szakasza jelentheti, mely 2023 folyamán, erre is megjelent mérföldkövei képében. Karánsebes felől érkezik, Sebesmezőn ereszkedik le a Bökény patak völgyébe és folytatódik Karánberek felé.

„A Via Transilvanica körülbelül 1.400 kilométeres útvonal, amely 2.000 éves erdélyi történelmet tár fel, Putnától Szörényvárig (Drobeta-Turnu Severin). Ez a Beszterce-Naszód (Bistrita-Nășăud) megyei Borgói-hágó székhellyel rendelkező Tășuleasa Social civil szervezet projektje, amely oktatási, társadalmi, környezeti, kulturális stb. akciókat hajt végre. Ez az útvonal az utazó belátása szerint szakaszokban vagy teljes egészében, gyalogosan, kerékpárral vagy akár lóháton is megtehető. (...)”

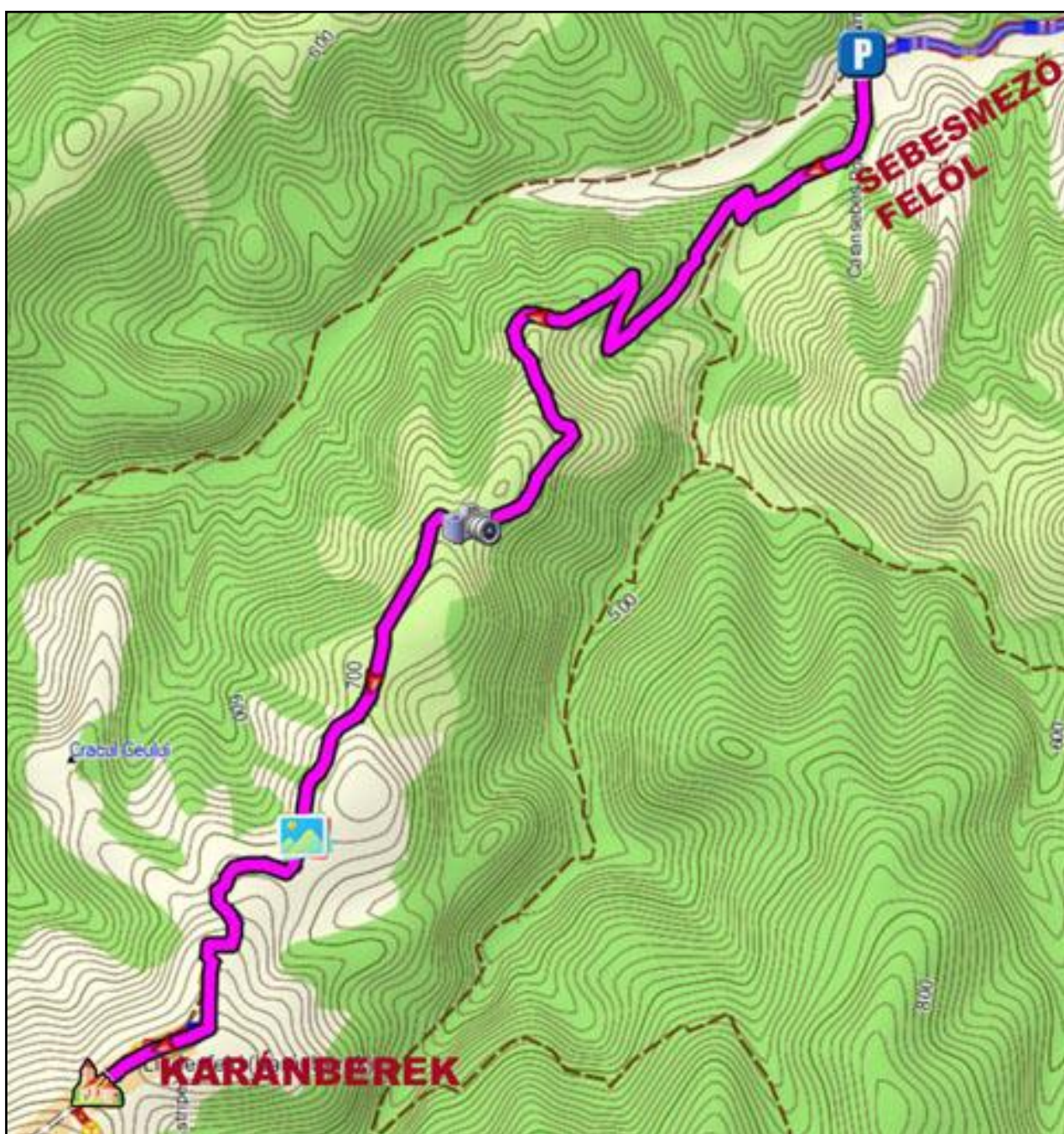
„Terra Banatica a Bánság régiójának latin neve: a történelmi Bánság és a romániai Bánság. A történelmi Bánságot, amelyet „a folyók közötti földnek” is neveznek, északon a Maros folyó, nyugaton a Tisza, délen a Duna, keleten a Cserna folyók, illetve a Godján-hegység és a Szárkő-hegység határolják, valamint a Szárkő-hegység és Ruszka-havas közötti erdélyi Vaskapunál zárul. A nyugati harmad ma Szerbiához tartozik, egy kis része Magyarországhoz, kétharmada pedig Romániához. A romániai Bánságot leginkább Krassó-Szörény megyével (amelyekhez hozzátartoznak az Orsova területei is), Temes és Arad megyékkel azonosítják. A Bánsági-hegyvidéket átszeli a Via Transilvanica is, egy olyan útvonal, amely az erdélyi Vaskapunál lép be Krassó-Szörény megyébe, áthaladva a „gugulánok országa” egy részén, majd a több százéves erdőkkel rendelkező nemzeti parkok hegyein és dombjain található törpefalvakon, ahol találkozunk a Néra hűvös árnyékával (...)”

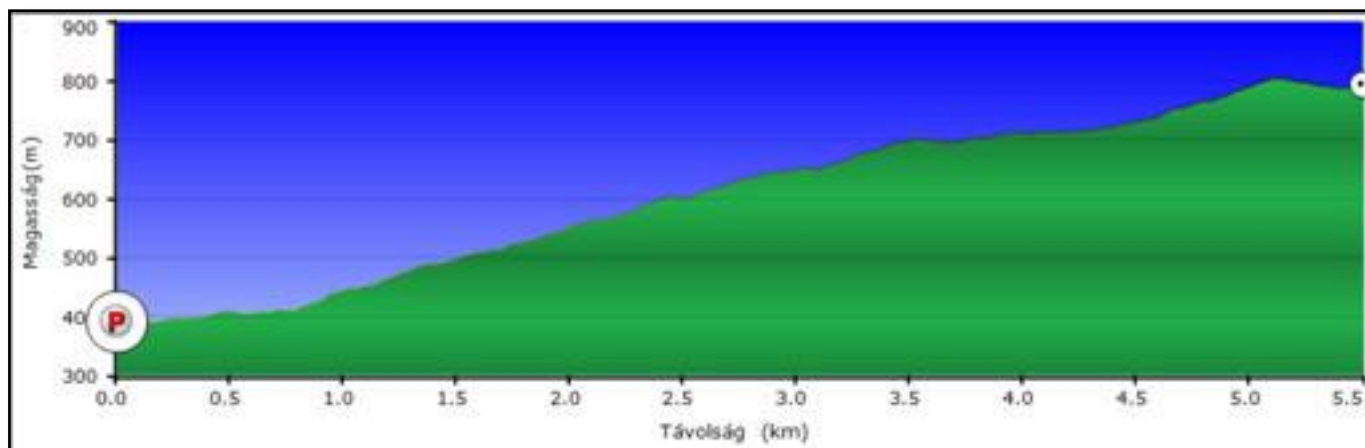
(Részletek a Via Transilvanica magyar nyelvű útikalauzából)

2023-ban már negyedszer szerveztünk egy-napos túrát Karánberekre. Minden egyes alkalommal szeptember végén – amikor a szeder érik – és mindig ugyanazon az útvonalon, melyről elsőre (2019-ben) még nem is tudhattuk, hogy pont erre vezet majd a Via Transilvanica.

A célterület megközelítését kisautókra terveztük, de gyakorlatilag bármilyen jármű szóba jöhet, csupán az a fontos, hogy az idővel jól gazdálkodhassunk. Temesvárról indulva Lugost és Karánsebest érintve érkezünk Bökény község peremére (a DN6-os főúton), ahol a Sebesmező (Poiana) felé vezető leágazás találjuk (É45 21.969 K22 14.468).

Innen községi úton (DC13) haladunk tovább jó tíz kilométert, lassan és óvatosan mert a tekerődő és keskeny út erre kényszerít. Sebesmezőn megfigyeljük hol szegődik mellénk a Via Transilvanica (É45 21.325 K22 10.944) – helyben vagyunk. Majd csak ott állunk meg ahol véget ér az aszfalt és egyben jó parkolási lehetőség kínálkozik. Egy rikítóan kék tábla hirdeti a közelben, hogy Lindenfeld 4 km, ám ez nem a mi úvonalkunk. Nekünk még valamivel több mint öt kilométert kell megtennünk, 400 méter szintkülönbséget magunk alá gyűrve. Úgy 700 méter sétagyaloglás után elágazáshoz érünk, elindulunk fölfelé egy szerpentine úton (É45 20.259 K22 08.174).

A gyalogosan lerótt táv útprofilja

Az erdőben, szerpentine maakadám úton megteendő első három kilométert, jó ha pihenős megállás nélkül, egyenletes meneteléssel tudjuk le – különösebb látnivalót úgysem találunk. De annál inkább élvezhetjük a megnyíló tájat, mihamarabb kitalpalunk az erdőből. Jelentősen lassabban haladunk tovább mert erősen bámészkodunk és ha szeptember végét járjuk szeder-szürettel késleltetjük magunkat.

Útvonalunk legkedvesebb szakaszát rójuk és nem tudunk betelni a Szemenik hegységre oly jellemző látvánnyal. Hamarosan egy útszéli kereszthez érünk, árnyékot adó koros fa áll mellette – kitűnő hely egy pihenőre és mosoly-csoportkép készítésére. (É45 19.744 K22 07.496) Innen, túránk legkellèmesebb részét élvezhetjük – tiszta időben egészen a Szárkőhavas vonulataig elláthatunk.

Megérdemelt pihenő az út szélén, félúton (Fotó: Lantos Edre)

Tengerszint feletti 800 méteres magasságban vagyunk, eléggé egetverő helyzetben, hogy rálásunk a környező messzeségekre. Lehet földrajzi

ismereteinket fitogtatni és nem árt, ha van nálunk teleobjektíves fényképezőgép, mert ezt a tájat nem lehet telefonjainkra bízni.

A Via Transilvanica mérföldkövei biztonság érzettel töltenek el

Érkezésünk után már csak egy jó piknikező helyet kell keresnünk. Jó terepet a szallonnasütéshez bőven találunk és az elhagyott gyümölcsösökben

évszakhoz illő nassolnivalót is találunk. A szabad programhoz: szép időt !

Illés Mihály

Lindenfeld egykoron (prof. Cornel Hamat gyűjteményéből)

„Kimegyek a doberdói harctérre”***Bánságiak részvétele Doberdó történelmi emlékhelyeinek gondozásában***

Balázs István László, a Bánsági Kárpát Egyesület elnöke és Erdei Lajos, a Losonczy István SE elnöke 2023. november 7-én vetítéses előadást tartottak a temesvári Magyar Házban a „Nagy háború” (első világháború) legvéresebb csatáinak helyszínén, a mai Olaszországhoz tartozó Isonzó folyó völgyében és a Doberdó fennsíkon tett októberi látogatásukról, amely több százezer olasz és osztrák-magyar katona végső nyughelye. Az első világháborús emlékhelyek tucatjait, köztük a 61.-es temesvári gyalogezred emlékbelszkjét magyarok és helybéli olaszok gondozzák testvéri egyetértésben.

A 61.-es temesvári gyalogezred emlékbelszkjénél

A doberdói emlékhelyek gondozását, jelzőtáblák kicserélését célzó októberi kiszálláson, Balázs István László és Erdei Lajos mellett a szegedi Meritum Egyesület több oszlopos tagja, köztük Csáky Béla, a Csongrád megyei önkormányzat alelnöke, Murányi Gábor egyesületi elnök, Szanka József katonai régiség gyűjtő, valamint nagykárolyi, kecskeméti és mórakalmi érdeklődők vettek részt. Balázs István László vetített képes beszámolójából megtudtuk, hogy a lelkes csapat a Nagy Háború idején teljesen megsemmisült, de mára újjáépült San Martino del Carso olaszok lakta településen szállt meg, ahol szívélyesen fogadta őket a történelmi emlékhelyek feltárásával és gondozásával is foglalkozó helyi barlangász csoport tagsága.

A kis olasz településen, San Martino del Carso-n a barlangászok által talált háborús relikviák (ágyúk, lövedékek, gránátok, katonai felszerelések, stb) gyűjteményét bemutató múzeumot is létrehoztak, a Nagy Háború Múzeuma néven. A település környékén, magánterületeken találhatók a doberdói fennsíkon harcoló magyar egységek, a 61-es temesvári, a 4-es nagyváradi, a 46-os szegedi gyalogezredek emlékhelyei, katonai temetők és „ossariumok” (csontházak), de a magyar állam által felújított kápolna (Capella ungherese) is ezen a környéken található. 1915 októberétől 1916 júliusáig Doberdónál harcolt és július 19-én megsebesült Márton Áron hadapród, Erdély későbbi híres római katolikus püspöke.

Hogy került a székelyudvarhelyi 82-es gyalogezred katonája a temesvári 61-es ezred kötelékébe? „A doberdói harcokban óriási veszteségeket szenvedett el a temesvári gyalogezred, ezért székely századokat vezényeltek át az olasz frontra, mert nem volt kivel feltölteni a temesvári sorozási területről a 61-es ezredet. Akkoriban emelték a 61-es temesvári gyalogezred obeliszkjét, a parancsnokság színhelyéül szolgáló kavernában, az 1915-ben és 1916-ban elesett áldozatok emlékére – mondta Erdei Lajos – az osztrák-magyar seregben együtt harcoltak magyarok, szlovének és karánsebesi románok is. Azért volt olyan sok áldozat, mert az 1915-ös olasz támadások idején még nem voltak az osztrák-magyar védőállások kiépítve, az olaszok folyamatos tűz alatt tartották őket. Tudomásom szerint a temesvári 61-es gyalogezred több tízezer katonája halt hősi halált Doberdónál”.

A Szegedről, Temesváról és más településekről verbuválódott önkéntesek kicserélték a temesvári 61-es gyalogezred obeliszkjéhez vezető ösvényt jelölő táblákat és megtisztították az emlékhely környékét. „Az volt a célunk, hogy bárki, aki meg akarja tekinteni ezt az emlékhelyet, az találjon oda – mondta Erdei Lajos – több irányjelző táblát szereltünk fel és szalagokat is kötöttünk a fákra, amelyek jelzik az ösvényt. Nagyobb munka lenne a 61-es gyalogezred parancsnokságának szállást nyújtó kaverna megtisztítása és esetleg annak újjáépítése, korhű berendezése.” Az önkéntesek rendkívül lelkesek, de az első világháborús emlékhelyek több mint 800 km távolságra találhatók Szegedtől és Temesvártól, ami megnehezíti számukra a hozzáférést. Pozitívan értékelhető viszont a helybéli olaszok hozzáállása, akik minden alkalommal tesvéként fogadják a történelmi emlékhelyek ápolásával foglalkozó magyar egyesületek tagjait és mindenben segítik őket.

Pataki Zoltán

A 2023-as Temesvári Magyar Napok rendezvényeit a Bánsági Kárpát Egyesület tagjai két könyvbemutatóval tisztelték meg. Mindkét ismertetett kiadvány szűkebb régióink figyelemre érdemes látnivalóit írja le csábítva egyúttal az olvasót ezek felkeresésére.

Balázs István: „48-as emlékhelyek a Temesközben”

Illés Mihály: „Temesközi útvonalak”

Útjelző – A Bánsági Kárpát Egyesület ismertetője

*** Szerkeszti: Illés Mihály ***

www.ekeban.ro e - mail: kapcsolat@ekeban.ro